

SALVS REI PVBLICAE SVPREMA LEX ESTO.

ROZSAH POSLANECKÉ IMUNITY VE VYBRANÝCH STÁTECH

JUDr. Jindřiška Sylová, CSc.
Mgr. Eva Medková
Mgr. Marek Nemeth

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

I. Imunita

Cílem institutu parlamentní imunity je ochrana zákonodárního sboru před takovou činností vlády nebo soukromých osob, která, ač v mezích zákona, je schopná ovlivnit výkon mandátu. Historicky bylo účelem uchovat ohroženou pozici volených shromáždění před mocnými vládami. Zatímco původní účel se do značné míry změnil, zůstávají imunity oprávněně součástí dnešního světa jako garanty řádného fungování a úplné nezávislosti parlamentu. Z tohoto důvodu jsou vyvážením odpovědnosti a povinností poslanců.

První částí imunit je tzv. **neodpovědnost** poslanců. Jde o to, že poslanec není povinen se zodpovídat z žádného mluveného či psaného projevu učiněného v rámci plnění svých poslaneckých povinností. Tato část imunit pokrývá projevy učiněné ve sněmovně nebo ve výborech, projevy v přestávkách rozpravy, návrhy zákonů či jiné návrhy, hlasování, ústní či písemné otázky aj. Ochrana těchto projevů je absolutní a stálá. Poslanec nemůže být stíhán trestněprávně ani občanskoprávně pro tyto projevy, a to ani po skončení mandátu.

Druhou částí, spojenou ovšem s "neodpovědností", je **nestíhatelnost** /inviolability, možno přeložit též jako nedotknutelnost/ poslanců. Ta zabezpečuje, že poslanec je chráněn před zákonným stíháním trestného činu nebo občanskoprávního aktu, a to zejména před zadržením, uvalením vazby a zbavením svobody. A to i tehdy, pokud tento čin vykonal mimo výkon svého mandátu, i tehdy, pokud by normální občan byl stíhán. Jde o výsadu, kterou je obtížnější vysvětlit a která je také v různých ústavních systémech koncipována rozdílně.

Ve většině západoevropských států chrání imunita poslance před stíháním pro trestné činy a nikoliv pro činy občanskoprávní povahy. V některých státech je to však obráceně, např. ve Velké Británii. V Nizozemí a některých dalších státech nejsou poslanci před stíháním chráněni vůbec.

Rozsah nestíhatelnosti

Strach před zasahováním exekutivy do svobody a nezávislosti poslanců, zejména před falešnými obviněními ze strany orgánů státu a ze strany ostatních osob, vedl k zavedení principu nestíhatelnosti. Rozsah v různých zemích je různý, většinou se imunita nevztahuje na nejtěžší trestné činy jako je vlastizrada, hrdelní zločiny, vzpoura a podvracení, kromě toho ve většině zemí imunita neplatí, pokud byl poslanec přistižen při činu. Většinou je v případě přistižení při činu umožněno zadržení a vyšetřování. Důvodem výjimky přistižení při činu je skutečnost, že v tomto případě je

možno identifikovat osobu bezprostředně a je tak vyloučeno riziko chybné identifikace či dezinterpretace faktů.

Kromě této výjimky je zbavování nestíhatelnosti v rukou parlamentu samého, pokud parlament nezasedá, rozhoduje o tom jeho řídicí orgán. V některých zemích nemůže být poslanec zbaven immunity, ze západoevropských států je to v Nizozemí /kde však jde jen o nestíhatelnost projevu/ a Norsku a dále ve Spojených státech.

Trvání nestíhatelnosti

V některých zemích je nestíhatelnost trvalá, tj. po celé volební období, jinde je omezena na období zasedání parlamentu, mezi nimi pak je poslanec stejně odpovědný jako řadový občan. V některých zemích je poslanec chráněn po dobu zasedání a ještě nějaké období po něm, popř. před ním /např. 40 dní/. V některých zemích se nestíhatelnost vztahuje jen pokud je poslanec v budově parlamentu, jinde kromě toho na cestu do parlamentu a z něj, popř. na služební cestu.

II. Úprava rozsahu poslanecké imunity v některých členských zemích EU a v USA

1/ Neodpovědnost

<i>Stát</i>	<i>Rozsah neodpovědnosti</i>	<i>Doba trvání</i>	<i>Možnost zbavení imunity</i>
Belgie	Členové parlamentu nesmí být stíháni (trestněprávně i občanskoprávně) nebo vyšetřováni pro vyjádření či hlasování učiněná při výkonu funkce. Podléhají však disciplinární pravomoci komory, ke které náleží.	neomezená	ne
Dánsko	Členy parlamentu není možné stíhat (občanskoprávně ani trestněprávně) za projevy učiněné v souvislosti v výkonem funkce učiněné na půdě parlamentu. Disciplinární pravomoci komory podléhají (člen parlamentu může být až na 14 dní zbaven možnosti účastnit se zasedání).	neomezená	ano – nutný souhlas parlamentu
Estonsko	Za hlasování a politické výroky učiněné v parlamentu či jeho orgánech není poslanec právně odpovědný.	neomezená	ne
Finsko	Poslanec nesmí být pro názory vyjádřené v parlamentu nebo pro své chování při projednávání parlamentních záležitostí obžalován (platí pro trestní i občanské řízení) nebo zbaven svobody.	neomezená	ano – nutné rozhodnutí parlamentu, s nímž souhlasilo nejméně 5/6 odevzdaných hlasů
Francie	Pro své názory nebo hlasování nesmí být člen parlamentu občanskoprávně ani trestněprávně stíhán, vyšetřován, zatčen, držen ve vazbě nebo souzen. Podléhá však disciplinárním opatřením předsedy komory.	neomezená	ne
Irsko	Za cokoli, co vysloví v kterékoli z komor, s výjimkou velezrady definované Ústavou, těžkého trestného činu anebo porušení míru, nemohou být členové parlamentu zatčeni, vyšetřováni žádným soudem ani jiným orgánem než samotnou komorou.	neomezená	ne
Itálie	Za názory a hlasování vyjádřené při výkonu funkce nemohu být členové parlamentu trestněprávně ani občanskoprávně stíháni.	neomezená	ne
Lotyšsko	Za hlasování a za projevy učiněné při výkonu mandátu nelze poslance stíhat, a to ani soudní, ani správní cestou, ani v disciplinárním řízení. Výjimkou je možnost soudního stíhání v případě, že poslanec, a to i při výkonu svého mandátu, šíří vědomě nesprávná urážlivá tvrzení nebo urážlivá tvrzení o soukromém nebo rodinném životě.	neomezená	ne
Lucembur-sko	Poslance není možné stíhat (trestněprávně ani občanskoprávně) pro jeho hlasování či projevy učiněné při výkonu mandátu.	neomezená	ne
Maďarsko	Za svá hlasování, stanoviska a názory učiněné během svého mandátu nejsou poslanci trestně odpovědní, ledaže by se jednalo o případ porušení státního tajemství, pomluvy nebo urážky na cti.	neomezená	ne
Německo	Za hlasování či za výroky vyslovené ve Spolkovém sněmu anebo v některém z jeho výborů nelze členy Spolkového sněmu (a jen ty, nikoli i členy Spolkové rady ¹) soudně (občanskoprávně ani trestněprávně) ani služebně stíhat či jinak volat k odpovědnosti, výjimkou jsou urážlivé pomluvy (ve smyslu německého trestního zákona).	neomezená	ne

¹ Členové Spolkové rady jsou členy zemských vlád, které je pověřují a odvolávají. není jim tedy imunita přiznána. V určitých případech, jsou-li zároveň členy zemských parlamentů, mohou mít imunitu z důvodu tohoto mandátu.

<i>Stát</i>	<i>Rozsah neodpovědnosti</i>	<i>Doba trvání</i>	<i>Možnost zbavení imunity</i>
Nizozemsko	Za projevy (ústní i písemné) na zasedání parlamentu či v jeho výborech nelze poslance trestněprávně ani občanskoprávně stíhat.	neomezená	ne
Polsko	Za svou činnost při výkonu mandátu (veškeré jednání nezbytné k výkonu mandátu - projevy, hlasování, atp.) je poslanec, resp. senátor odpovědný jen před příslušnou komorou, ledaže by porušil práva třetích osob a komora souhlasila s tím, aby byl podroben zákonné odpovědnosti.	neomezená	ano
Portugalsko	Pro hlasování a projevy učiněné při výkonu funkce nelze poslance stíhat (trestněprávně, občanskoprávně ani disciplinárně).	neomezená	ne
Rakousko	Za hlasování při výkonu funkce nelze členy Národní rady (nikoli Spolkové rady ²) žádným způsobem (ani disciplinárně) stíhat. Za výroky vyslovené v této funkci (ústní i písemné) lze stíhat pouze disciplinárně v rámci Národní rady.	neomezená	ne
Řecko	Pro vyjádřený názor anebo pro hlasování při výkonu parlamentních povinností není možné poslance trestněprávně, občanskoprávně ani disciplinárně stíhat. Výjimkou z tohoto pravidla je však možnost trestního stíhání poslance pro pomluvu. V tomto případě je pro zahájení stíhání nutný souhlas parlamentu. Je-li souhlas odepřen anebo uplyne-li marně lhůta 45 dnů od obdržení obvinění předsedou parlamentu pro jeho vyslovení, nelze obvinění vznést. Řízení koná Apelační soud. Pozn: Poslanec není povinen svědčit o informacích, které obdržel při výkonu svých povinností nebo, které při výkonu svých povinností předával (a to ani osobám, které mu informace poskytly nebo těm, kterým je poskytl sám).	neomezená	ne
Slovensko	Za hlasování v parlamentu nebo v jeho výborech není možné poslance žádným způsobem stíhat. Za výroky učiněné při výkonu funkce je možné jej postihnout jen v rámci disciplinární pravomoci parlamentu.	neomezená	ne
Slovinsko	Za vyjádření a hlasování učiněná na schůzi parlamentu nebo některého z jejích výborů není možné poslance trestně stíhat.	neomezená	ne
Španělsko	Pro názory vyslovené při výkonu mandátu nemohou být členové parlamentu trestněprávně, občanskoprávně ani disciplinárně stíháni.	neomezená	ne
Švédsko	Pro prohlášení či jednání učiněná při výkonu mandátu není bez souhlasu parlamentu možné vznést proti poslanci žalobu, zbavit jej osobní svobody či ji omezit při pohybu po území země.	neomezená	ano - nutné rozhodnutí parlamentu přijaté alespoň 5/6 přítomných a hlasujících poslanců
Velká Británie	Členové parlamentu nesmí být v žádném případě trestněprávně ani občanskoprávně stíháni za vyslovené názory a jednání učiněné v souvislosti s výkonem povinností člena parlamentu v rámci parlamentních procesů. Podléhají jen disciplinární pravomoci komory.	neomezená	ano - ale jen v omezené míře (Defamation Act 1996)
USA	Členy parlamentu nelze občanskoprávně ani trestněprávně stíhat pro jejich projevy učiněné v rámci „legitimní legislativní činnosti“.	-	ne

² Členové Spolkové rady mají po dobu výkonu své funkce imunitu jako členové zemského sněmu, který je vyslal.

2/ Nestíhatelnost

<i>Stát</i>	<i>Rozsah nestíhatelnosti</i>	<i>Doba trvání</i>	<i>Možnost zba- vení imunity</i>
Belgie	Člen parlamentu může být v průběhu zasedání v trestní věci předán k soudu, předvolán k němu anebo zatčen jen se souhlasem komory, již je členem, výjimkou je dopadení při činu. Pro jiné vyšetřovací úkony (např. výslechy) není takový souhlas nutný. Nicméně pro provádění některých úkonů existují omezení, konkrétně se jedná o provádění domovní prohlídky a zabavení věci, neboť ty lze provést pouze za účasti předsedy příslušné komory anebo jím pověřeného člena. Pro určitá procesní opatření jsou zakotveny zvláštní záruky: (1) stíhání v trestní věci mohou zahájit pouze úřední osoby a příslušní činitelé státního zastupitelství (nemůže to tedy být na popud soukromé osoby, (2) donucovací opatření vyžadující souhlas soudce v trestní věci lze v období zasedání použít vůči členovi parlamentu jen se souhlasem prvního předsedy Apelačního soudu (výjimkou je dopadení při činu); rozhodnutí o použití takového donucovacího opatření se sděluje předsedovi příslušné komory a (3) dotčený člen komory může v době zasedání ve všech stádiích vyšetřování trestní věci požádat příslušnou komoru, aby stíhání zastavila (k tomu je třeba souhlasu dvoutřetinové většiny platných hlasů). Zatčení nebo soudní stíhání člena parlamentu může být po dobu zasedání pozastaveno, jestliže o to příslušná komora požádá.	Pravidla upravující imunitu se uplatňují jen v období zasedání.	ano
Dánsko	Člena parlamentu není možné bez souhlasu parlamentu obžalovat ani jakýmkoli způsobem omezit v osobní svobodě, výjimkou je přistižení při činu.	po dobu trvání mandátu	ano
Estonsko	Poslanec je možné trestně stíhat jen na návrh Justičního kancléře ³ a se souhlasem většiny členů parlamentu.	po dobu trvání mandátu	ano
Finsko	Pro zatčení poslance nebo jeho vzetí do vazby před počátkem soudního řízení je nutný souhlas parlamentu, leda by poslanec byl ze závažných důvodů podezřelý ze spáchání trestného činu, pro který je jako nejmírnější trest stanoven trest odnětí svobody nejméně na 6 měsíců. O zatčení poslance a jeho vzetí do vazby je třeba uvědomit předsedu parlamentu.	po dobu trvání mandátu	ano
Francie	Pro trestní nebo správní delikty nemůže být člen parlamentu zatčen nebo jinak omezen ve své svobodě bez souhlasu předsednictva komory, jejímž je členem, výjimkou je dopadení při činu anebo konečné odsouzení (tzn. rozhodnutí proti kterému již není možné použít žádný opravný prostředek, resp. marně vypršela lhůta k jeho podání). I v těchto výjimečných případech (kromě toho, že byl již poslanec imunity zbaven) se na žádost komory zadržení člena parlamentu, opatření omezující jeho svobodu nebo zbavující jej svobody anebo jeho stíhání po dobu zasedání zastavují.	po dobu trvání mandátu	ano
Irsko	Členové parlamentu jsou chráněni před zatčením nebo vyšetřováním soudem či jiným orgánem po dobu pobytu na půdě komor a po dobu	po dobu trvání mandátu	ne

³ Justiční kancléř je v souladu s čl. 136 Ústavy Republiky Estonsko nezávislá úřední osoba, která je pověřena přezkoumáním zákonnosti a ústavnosti zákonodárství zákonodárné a výkonné moci, jakož i místních samospráv.

<i>Stát</i>	<i>Rozsah nestíhatelnosti</i>	<i>Doba trvání</i>	<i>Možnost zba- vení imunity</i>
	cesty na a ze zasedání.		
Itálie	Bez souhlasu příslušné komory není možné člena parlamentu podrobit osobní nebo domovní prohlídce ani provádět odposlechy jeho komunikace či zadržet jeho korespondenci. Bez jejího souhlasu nesmí být ani zatčen nebo jinak zbaven osobní svobody nebo držen ve vazbě, výjimkou je, jde-li o výkon konečného odsuzujícího rozsudku anebo byl-li zadržen při činu, u něhož je vzetí do vazby povinností.	po dobu trvání mandátu	ano
Lotyšsko	Bez souhlasu parlamentu nesmí být poslanec ani zatčen, ani podroben domovní prohlídce ani jinak omezen ve své osobní svobodě. Výjimkou je možnost zatčení v případě, že by byl poslanec dopaden při trestném činu samém. Bez souhlasu sněmovny nelze ani zahájit žádné trestní nebo správní stíhání.	pravděpodobně po dobu trvání mandátu	ano
Lucembur- sko	Trestní stíhání nebo zatčení poslance je v době zasedání parlamentu bez jeho zmocnění vyloučeno, výjimkou je přistižení poslance při činu. Zmocnění je v době zasedání parlamentu nutné i pro jeho vzetí do vazby. Vazba i soudní stíhání poslance se však odkládá, a to během doby, kdy parlament zasedá i pro celé jeho funkční období, v případě, že o to parlament požádá.	Pravidla upravující imunitu se uplatňují jen v období zasedání.	ano
Maďarsko	Poslance není možné bez souhlasu parlamentu stíhat pro trestné činy ani pro správní delikty. Je však možné, aby se pro správní stíhání vzdal poslanec imunity svým vlastním rozhodnutím. Souhlas parlamentu je vyžadován i pro úkony v trestním řízení. Zadržet je poslance možné pouze v případě, že byl přistižen při činu.	po dobu trvání mandátu	ano – pro souhlas se stíháním poslance se vyžaduje 2/3 většina přítomných poslanců.
Německo	Trestní stíhání nebo zatčení člena Spolkového sněmu je možné jen pokud k tomu dá souhlas Spolkový sněm, výjimkou je zadržení poslance při činu anebo během následujícího dne. Svolení je nutné i pro případ jiného omezení osobní svobody anebo pro zavedení řízení proti poslanci podle článku 18 Ústavy ⁴ . Na žádost Spolkového sněmu se řízení proti poslanci (trestní, podle čl. 18 Ústavy), jeho vazba i jakékoli jiné omezení jeho osobní svobody zastavuje.	po dobu trvání mandátu	ano
Nizozemsko	Není upravena. Pouze platí, že o trestných činech současných i bývalých poslanců spáchaných při výkonu úřadu rozhoduje Nejvyšší soud.	-	-
Polsko	Bez souhlasu komory není možné poslance či senátora trestně stíhat, ledaže by s tím souhlasil sám. Bez souhlasu komory jej nelze ani zadržet, ani zatknout, ledaže by byl přistižen při činu a jeho zadržení bylo nezbytné pro zabezpečení řádného průběhu řízení. V případě, že bylo trestní řízení zahájeno před zvolením poslance (senátora), přerušuje se na žádost komory až do okamžiku zániku mandátu; promlčecí lhůta se staví.	ode dne oznámení výsledků voleb do dne, kdy mandát poslance či senátora zanikne	ano

⁴ V případě, že někdo zneužívá určitých svobod k boji proti svobodnému demokratickému zřízení, může jich rozhodnutím Spolkového ústavního soudu pozbýt. Jedná se o svobodu projevu mínění, svobodu výuky, svobodu shromažďovací, svobodu spolčovací, tajemství listovního, poštovního a telekomunikačního, vlastnictví nebo azylu.

Portugalsko	Bez souhlasu parlamentu nesmí být žádný poslanec zadržen nebo zatčen, ledaže by šlo o trestný čin, pro který je stanoven trest odnětí svobody na více než tři roky anebo pokud by byl poslanec dopaden při činu. Po zahájení trestního stíhání a po zahájení hlavního řízení je na rozhodnutí parlamentu, zda poslanci mandát pozastaví, aby mohlo trestní řízení pokračovat (výjimkou je, jde-li o výše uvedený trestný čin). Souhlas parlamentu je nutný i pro možnost výslechu poslance jako svědka či obviněného (příčemž, jde-li o výslech poslance jako obviněného, nelze souhlas odepřít, pokud jde o obvinění z trestného činu s trestem odnětí svobody na více než tři roky).	po dobu trvání mandátu	Ano
Rakousko	Člen Národní rady nemůže být bez jejího souhlasu zatčen pro trestný čin, ledaže byl přistižen při činu. V takovém případě, musí příslušný orgán o zatčení ihned uvědomit předsedu Národní rady. Požádá-li pak o to Národní rada (resp. v době mezi zasedáními stálý výbor, kterému jsou tyto záležitosti svěřeny ⁵ musí být vazba zrušena nebo stíhání přerušeno. Souhlas Národní rady podléhá i provádění domovních prohlídek. Jinak členové Národní rady pro trestný čin stíhání být mohou. To nicméně neplatí v případě, kdy má toto jednání zjevně souvislost s politickou činností člena Národní rady, přičemž k existenci takové souvislosti se Národní rada vyjadřuje. Úřední místa jsou povinna si takové vyjádření opatřit vždy, když o to požádá člen Národní rady, který je stíhán anebo třetina členů stálého výboru, který se takovými věcmi zabývá. Je-li taková žádost o vyjádření podána, musí být úřední stíhání ihned zastaveno, resp. přerušeno. Pokud Národní rada o takové žádosti nerozhodne ve lhůtě osmi týdnů (doba, kdy se nekoná schůze se nezapočítává), má se za to, že politickou souvislost neshledala a souhlas ke stíhání udělila.	Končí dnem, kdy se sejde nově zvolená Národní rada, u jejích orgánů, jejichž funkce překračuje tento den, pak okamžikem po- minutí této funkce.	ano
Řecko	Během volebního období není možné poslance bez souhlasu parlamentu stíhat, zatknout, držet ve vazbě či jej jinak zbavit jeho osobní svobody, ledaže byl přistižen při činu. Stejně tak nesmí být poslanec rozpuštěného parlamentu v době mezi jeho rozpuštěním a vyhlášením volby poslanců nového parlamentu stíhán pro politické trestné činy. Lhůta pro udělení souhlasu parlamentu běží od doby, kdy předseda parlamentu obdržel žádost veřejného žalobce o povolení stíhání a trvá tři měsíce. Po dobu, kdy parlament nezasedá, neběží. Nerozhodne-li parlament v této lhůtě, souhlas se považuje za odmítnutý.	po dobu trvání mandátu	ano
Slovensko	Bez souhlasu komory není možné poslance trestně ani disciplinárně stíhat, ani vzít do vazby. Jeho zadržení je možné, pokud byl přistižen při činu.	po dobu trvání mandátu	ano
Slovinsko	Bez souhlasu příslušné komory parlamentu není možné poslance, odvolá-li se na svou imunitu, trestně stíhat ani zatknout, ledaže by byl dopaden při činu, za jehož spáchání hrozí trest odnětí svobody s dolní hranicí pěti let. Komora je oprávněna poskytnout imunitu i tomu poslanci, který se na ni neodvolal či tomu, který byl dopaden při činu.	po dobu trvání mandátu	ano
Španělsko	Bez souhlasu příslušné komory není možné členy parlamentu trestně	po dobu výkonu mandátu	ano

⁵ Tzn. imunitní výbor.

	stíhat ani žalovat (vzhledem k faktu, že nemůže ovlivnit jejich osobní svobodu, občanskoprávní řízení míněno není ⁶). Zadržení mohou být pouze, pokud byli přistiženi při činu. Pro trestní řízení je příslušná trestní komora Nejvyššího soudu.		
Švédsko	Je-li poslanec podezřelý ze spáchání trestného činu (bez souvislosti s výkonem mandátu) je možné jej trestně stíhat. Nicméně ustanovení příslušných právních předpisů upravující zadržení, vazbu nebo vězení (tedy instituty omezující osobní svobodu), jsou použitelná jen v případě, že se poslanec k činu doznal, byl-li při činu dopaden anebo činil-li spodní hranice trestu nejméně 2 roky odnětí svobody. Poslanec může být navíc rozhodnutím soudu zbaven mandátu v případě, že spáchá trestný čin, kterým prokázal, že je zjevně nevhodným pro výkon mandátu.	-	-
Velká Británie	Na trestněprávní řízení se imunita nevztahuje. V občanskoprávních věcech není možné poslance zadržet.	-	-
USA	Senátory ani členy Sněmovny reprezentantů není možné zadržet v době jejich přítomnosti na zasedání příslušné komory, jakož i v době jejich příjezdu a návratu ze zasedání, výjimkou je případ velezrady, těžkého trestného činu a porušení veřejného pořádku. Ustanovení se však dnes chápe jako obsolentní, judikatura z dosahu imunity vylučuje všechny trestné činy.	Po dobu trvání mandátu jen na zasedáních komory, při cestě na ně a nich.	-

⁶ Viz rozhodnutí španělského Ústavního soudu ze dne 18. ledna 1990.

Prameny:

- čl. 59 a 59 Ústava Království Belgie
- čl. 57 Ústavy Království Dánska
- čl. 62, 76 Ústavy Republiky Estonsko
- čl. 30 Ústavy Republiky Finsko
- čl. 26 Ústavy Republiky Francie
- čl. 15 Ústavy Irské republiky
- čl. 68 Ústavy Italské republiky
- čl. 28-30 Ústavy Lotyšské republiky
- čl. 68 a 69 Ústavy Velkovévodství Lucembursko
- čl. 20, odst. 3 Ústavy Republiky Maďarsko
- zákon č. 55/1990 o právním postavení poslanců (55/1990. (VII. 5.) OGY határozat az Alkotmánybíróság öt tagjának megválasztásáról)
- čl. 46 Základního zákona Spolkové republiky Německo
- čl. 105 Ústavy Polské republiky
- zákon z 9.5. 1996 o výkonu mandátu poslance a senátora (Ustawa z dnia 9.05.1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora wraz z aktami wykonawczymi)
- čl. 157 Ústavy Republiky Portugalsko
- čl. 57 a 58 Ústavy Rakouské republiky
- čl. 61 a 62 Ústavy Řecké republiky
- čl. 78 Ústavy Slovenské republiky
- čl. 83, 100 Ústavy Republiky Slovinsko
- čl. 71 Ústavy Království Španělsko
- kap. 8, čl. 4 Ústavy Království Švédska
- Bill of Rights 1689
- Defamation Act 1996
- čl. 6 Ústavy Spojených států amerických
- www. ecprd.org
- M. C. Allen - Parliamentary immunity in the member states of the European Union and in the European Parliament, European Parliament, Luxemburg 1999
- Prof. JUDr. Vladimír Klokočka, JUDr. Eliška Wagnerová, Ph.D.- Ústavy států Evropské unie, 1. díl, Linde, Praha, 2004
- Prof. JUDr. Vladimír Klokočka – Ústavy států Evropské unie, 2. díl, Linde, Praha, 2005